

PRODUKCJA ZOOTECHNICZNA W ŚWIETLE PRAC
ROLNICZEGO ZAKŁADU BADAWCZEGO BIEBRZA

ЖИВОТНОВОДЧЕСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО
В СВЕТЕ ИССЛЕДОВАНИЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ
ОПЫТНОЙ СТАНЦИИ БЕБЖА

ZOOTECHNICAL PRODUCTION IN THE LIGHT
OF THE INVESTIGATIONS
OF THE AGRICULTURAL EXPERIMENTAL STATION BIEBRZA

JÓZEF BIALIC

Instytut Melioracji i Użytków Zielonych

Duże obszary torfowisk w dolinie rzek Biebrzy i Narwi, obecnie meliorowanych lub przeznaczonych w najbliższych latach do melioracji, stanowią olbrzymią potencjalną bazę paszową dla rozwoju hodowli. Zagadnienie opracowania zasad gospodarki hodowlanej dla gospodarstw powstających na tych obszarach jest obecnie sprawą nader ważną i dlatego jednym z kierunków prac badawczych Zakładu jest opracowanie modelu gospodarki hodowlanej dla dużych gospodarstw rolnych, organizowanych na meliorowanych obszarach torfowych. Usytuowanie Rolniczego Zakładu Badawczego Biebrza na obiekcie Bagna Kuwasy, w sąsiedztwie lekkich gleb mineralnych, stworzyło Zakładowi konieczność umieszczenia w tematyce badawczej zagadnień hodowlanych. Rozległe tereny torfowisk, stwarzające po ich zagospodarowaniu perspektywy dysponowania dostatecznym zasobem pasz własnych, w połączeniu z uprawą polową na glebach mineralnych, były przekonującym bodźcem do podjęcia badań nad możliwościami rozwoju różnych kierunków produkcji zwierzęcej w warunkach RZB Biebrza. Przydatność gleb pobagiennych do uprawy pasz objętościowych (suchych i soczystych), predystynuje te tereny do hodowli przeżuwaczy — bydła i owiec.

Pierwotny plan działalności naukowej w zakresie hodowli bydła, ustalony przez Centralny Instytut Rolniczy, przewidywał zwiększenie i utrwalenie cech użytkowych i zdrowotnych u bydła biało- i czarno- i czerwono- i różowobiałego, w celu wytworzenia nowej rasy o ustalonej wartości użytkowej i hodowlanej. Jednak wieloletnie starania zwolenników bydła biało- i czarno- i czerwono- i różowobiałego, zmierzające do wyznaczenia rejonu dla biało- i czarno- i czerwono- i różowobiałych i uznania ich za rasę przez resort rolnictwa — nie dały rezultatu. W związku z tym w RZB Biebrza przyjęty został kierunek produkcji bydła rasy polskiej czerwonej, przy równoczesnym stopniowym eliminowaniu biało- i czarno- i czerwono- i różowobiałych drogą selekcji.

Równocześnie kontynuowano przewidziane programem prace nad uszlachetnieniem wrzosówki, jako owcy kozuchowej, przez krzyżowanie z trykiem rasy romanowskiej.

W hodowli owiec zostały wprowadzone zasadnicze zmiany w stosunku do pierwotnych założeń. Bardzo niska cena za wełnę kolorową (około 80 zł za 1 kg), mała wydajność strzyżna wrzosówki (przeciętnie 1,4 kg od sztuki), wyższa cena za skórę owcy białej, doprowadziły do prawie całkowitej likwidacji owiec wrzosówek na terenie województwa białostockiego. Na produkowany przez Zakład młody materiał hodowlany owcy wrzosówki oraz krzyżówki z trykiem romanowskim, trudno było znaleźć w kraju nabywców. Ze względu na nierentowność tej gałęzi produkcji nastąpiła likwidacja owczarni po uzgodnieniu z Wojewódzką Radą Narodową w Białymstoku.

Bogate zasoby pasz objętościowych, pozyskiwanych z terenów torfowych stanowią podstawę rozwoju hodowli bydła. W tym zakresie dają się wyodrębnić 2 kierunki produkcyjne:

a) gospodarstwa hodowlane, oparte na bydle mlecznym o intensywnym charakterze produkcji. Mają one zastosowanie tam, gdzie istnieje dostateczna ilość siły roboczej i odpowiednie zaplecze inwestycyjne (budynki inwentarskie, paszarnie, chłodnie, mechanizacja i in.);

b) kierunek mięsny, którego podstawę stanowi opas młodego bydła rzeźnego w oparciu o pasze objętościowe pochodzenia miejscowego, tj. siano, kiszonkę, zielonki, okopowe. Ten typ produkcji ma realne możliwości rozwoju już nawet w gospodarstwach niedoinwestowanych, lub w trakcie urządzania i organizacji zaplecza inwestycyjnego;

c) trzeci typ gospodarstw powstały z kombinacji połączenia dwóch poprzednich. Ten ostatni model gospodarstwa hodowlanego jest reprezentowany w RZB Biebrza. Ze względu na swój kombinowany charakter jest on chyba najbardziej przydatny dla potrzeb gospodarstwa rolnego.

Pierwszy z omawianych typ gospodarstwa hodowlanego, oparty na bydle mlecznym, jest najbardziej wyspecjalizowaną i pracochłonną gałęzią pro-

dukcji zwierzęcej. Składa się ze stada krów mlecznych, jednolitego pod względem rasowym, o znacznych i wysokich cechach użytkowych i hodowlanych. Są to przeważnie krowy wpisane do ksiąg zarodowych bydła, cały materiał żeński i męski jest odchowywany w celach reprodukcyjnych. Znikomy tylko procent wybrakowanej wskutek selekcji młodzięży może być przeznaczony na opas i dlatego nie odgrywa poważniejszej roli w gospodarstwie. Całe stado bydła jest objęte ścisłą kontrolą użytkowości i poddawane systematycznym wszechstronnym badaniom lekarskim. Do obsługi tego rodzaju stad konieczny jest wyszkolony, legitymujący się dużym stażem personel oraz wyspecjalizowany nadzór i kierownictwo. Do przedstawionego modelu należą gospodarstwa Państwowego Ośrodka Hodowli Zarodowej Ełk, Stadniny Koni Kobylin i niektóre Państwowe Gospodarstwa Rolne. Przedsiębiorstwa tego typu zaliczane są do najbardziej rentownych gospodarstw rolnych. Ze względu na stawiane im zaostrzone wymogi, jak również duże nakłady inwestycji towarzyszących, liczebność ich nie jest duża.

Znacznie łatwiejszym do wprowadzenia jest kierunek mięsny, nastawiony na produkcję młodego bydła rzeźnego. Nie wymaga on zbyt dużych początkowych nakładów inwestycyjnych, jak również nie zatrudnia tyle siły roboczej co poprzednio opisany. Z tego też względu należy go propagować i rozwijać w gospodarstwach, które nie odpowiadają wymogom modelu pierwszego, jak również w nowo zakładanych dużych przedsiębiorstwach rolnych na zmeliorowanych obszarach torfowych, jak np. Kombinat Wizna. Jednym z trudniejszych problemów przy produkcji młodego bydła rzeźnego jest wychów cieląt przeznaczonych na opas do ukończenia okresu żywienia mlecznego, tj. od chwili urodzenia do około 120 dni. Tutaj można wyodrębnić 2 warianty wychowu. Pierwszy wariant może opierać się na stadzie krów mlecznych użytkowych, dostarczających mleka pełnego i chudego dla cieląt z własnego odchowu przeznaczonych na opas, jak również dla cieląt rzeźnych nabywanych w punktach skupu od zakładów mięsnych w wieku 3—4 tygodni i o wadze żywej do 80 kg. Zgodnie z zarządzeniem ministra rolnictwa tylko niektóre powiaty naszego województwa nie zostały objęte zakazem uboju i sprzedaży cieląt o wadze poniżej 80 kg. Do nich np. należą powiaty Moniecki, Łomżyński, Augustowski, Wysoko-Mazowiecki i inne, w których wolno kupować cielęta o wadze poniżej 80 kg. Większość powiatów została objęta zakazem sprzedaży i uboju tego rodzaju cieląt i tam nabywać można tylko młody materiał rzeźny o wadze powyżej 80 kg. Ze względu na dużą różnicę w cenie za 1 kg żywca między sztukami do 80 kg (przeciętna cena ok. 14 zł), a powyżej 80 kg (19 zł za 1 kg), zakup cieląt rzeźnych do dalszego chowu o wadze powyżej 80 kg — jest mniej opłacalny.

W drugim wariantcie bez własnego stada krów użytkowych (dostarcza-

jących mleko np. w nowo zakładanych dużych gospodarstwach rolnych) wychów cieląt rzeźnych musi się opierać na paszach pochodzących z zakupu (mleko sproszkowane, chude kupowane w mleczarniach, preparaty mlekozastępcze i inne). W tym przypadku łatwiejsze jest odchowianie cieląt starszych o wadze zbliżonej do 80 kg i powyżej. Niektóre Państwowe Gospodarstwa Rolne na terenie naszego województwa, prowadzące opas młodego bydła rzeźnego, chętniej zakupują sztuki o wadze powyżej 80 kg, w cenie 19 zł za 1 kg, mimo posiadania własnej obory mlecznej, gdyż zwierzęta takie są mniej podatne na schorzenia występujące przy wychowie sztuk młodych, zmniejszając w ten sposób ryzyko upadków. Należy nadmienić, że powodzenie wychowu cieląt młodych uzależnione jest w dużym stopniu od umiejętności i starannej obsługi. Z reguły młody materiał na opasy w warunkach naszego województwa pochodzi z wycieleń wiosennych (kwiecień, maj), i dlatego czas pojenia mlekiem przeciąga się przeważnie do połowy, lub końca sierpnia, co powoduje stratę w postaci niewykorzystania większości sezonu pastwiskowego, dostarczającego najtańszej i najbardziej wartościowej paszy. Prócz tego młode bydło rzeźne w momencie sprzedaży, tj. pod koniec drugiego okresu pastwiskowego (przeważnie od 30 września do połowy października) osiąga niższą wagę żywą (około 340 kg) co w znacznej mierze wpływa na zmniejszenie rentowności tej gałęzi produkcji. Lepsze wyniki osiąga się przy odchowieniu cieląt rzeźnych, pochodzących z wczesnowiosennych wycieleń. Po odpojeniu mlekiem można bowiem wykorzystać jeszcze prawie cały sezon pastwiskowy, znacznie obniżyć koszt paszy na 1 kg żywca oraz osiągnąć podczas sprzedaży bukatów wyższą wagę żywą (około 420 kg). Wybór jednego z przedstawionych powyżej wariantów zależy jest od aktualnych warunków danego gospodarstwa.

Trzeci typ gospodarstwa hodowlanego, powstał z połączenia kierunku mlecznego zarodowego i mięsnego, reprezentowany przez Rolniczy Zakład Badawczy Biebrza i wiele Państwowych Gospodarstw Rolnych na terenie województwa Białostockiego i Olsztyńskiego, charakteryzuje się występowaniem dużych liczebnie grup młodego bydła opasowego, obok stada zarodowego, odpowiadającego wymogom przedstawionym w pierwszym typie. Od stada krów mlecznych wpisanych do ksiąg zarodowych, podobnie jak w pierwszym modelu, odchowywany jest wartościowy materiał żeński i męski. Natomiast wszystkie wybrakowane cielęta przeznaczają się na opas. Do tego wybrakowanego materiału dokupuje się corocznie około 120 sztuk cieląt rzeźnych o wadze poniżej 80 kg, tworząc stado opasowe.

W ten sposób powstaje możliwość zwiększenia obsady zwierząt w stosunku do areału użytków rolnych bez kosztownych dodatkowych nakładów inwestycyjnych, ponieważ młode bydło opasowe można przetrzy-

mywać zimą w tanich szopach, a latem koszarować pod gołym niebem na kwaterach pastwiskowych.

Bogate zasoby pasz objętościowych w postaci siana, zielonek, kiszonek i okopowych — produkowane w naszym województwie na zmeliorowanych obszarach torfowych — pozwalają oprzeć żywienie krów mlecznych i jałowizny na tych właśnie paszach. Dobrze sprzątnięte siano pochodzące z łąk na glebach torfowych zawiera w 1 kg około 0,5 j.o. i około 55 g białka. Krowa przyzwyczajona do skarmiania dużych ilości siana, zużywa go dziennie około 12 kg. Jeśli dodamy do tego około 35 kg kiszonki z traw, lub mieszanek o zawartości 0,12—0,16 jednostki owsianej i około 16—21 g białka w 1 kg oraz około 10—15 kg okopowych korzeniowych, to z dokonanych przeliczeń wyniknie, że podana pasza wystarcza na pokrycie zapotrzebowania bytowego i produkcję 15 l mleka. Dodatek pasz treściwych będzie niezbędny tylko dla krów produkujących mleko powyżej tej ilości. Wszystkie przytoczone dane oparte są na wynikach kontroli analiz chemicznych i dawkowania pasz w RZB Biebrza. Należy jednak przestrzec przed zbyt optymistycznym traktowaniem tak ułożonej dawki pokarmowej. Wyniki badań zagranicznych i krajowych siana pochodzącego z łąk uprawianych na torfach wskazują bowiem na możliwość braku pewnych składników niezbędnych do prawidłowego rozwoju zwierząt. Chodzi tu między innymi o fosfor, miedź, kobalt, mangan oraz inne pierwiastki, występujące w paszach z gleb torfowych w niedostatecznej ilości. Wskutek niedoboru tych składników mogą powstać niebezpieczne schorzenia zwierząt, szczególnie bydła i owiec, objawiające się utratą apetytu, spadkiem mleczności, zanikiem mięśni aż do skrajnego wychudzenia, nierzadko kończące się śmiercią zwierzęcia. Skutecznie przeciwdziała temu podawanie w okresie zimowym gotowych mieszanek mineralnych np. MM, zawierających w swoim składzie wymienione pierwiastki oraz dostateczne nawożenie łąk i pastwisk fosforem. Zjawisko to nie występuje w RZB Biebrza, który stosuje podane powyżej zabiegi, jest natomiast jeszcze dość powszechne w rejonie Kuwas wśród gospodarstw chłopskich, nie mających przekonania do podawania wspomnianych mieszanek, bądź też kierujących się nielogiczną oszczędnością przy ich zakupie, a nie posiadających należycie zagospodarowanych i odpowiednio nawożonych użytków zielonych. Ten stan rzeczy pogarsza jeszcze dodatkowo fakt zbierania w nieodpowiednim terminie siana, sporządzanego często po przekwitnięciu trawy oraz źle suszonego. Drugim ujemnym czynnikiem wpływającym na niepowodzenia hodowli u rolników indywidualnych tutejszego rejonu, jest znikoma ilość sporządzanej na zimę kiszonki. W tej sytuacji, przy braku, względnie bardzo małej ilości okopowych, jedyną paszę dla bydła stanowi siano, przeważnie złej jakości.

Rolniczy Zakład Badawczy Biebrza zbiera siano z traw po wykłoszeniu,

lub w początkach kwitnienia. Przeważnie przypada to na koniec maja lub pierwsze dni czerwca. Termin ten zaczyna się stopniowo przyjmować wśród indywidualnych rolników gospodarujących na Kuwasach. Siano dosuszane jest termicznie w podłużnych stogach przy pomocy Listera. Osiąga się przez to wysoką jego jakość i nie traci cennych resztek roślinnych, osypujących się przy klasycznych metodach suszenia. W Zakładzie Biebrza została również opracowana bardzo tania metoda sporządzania kiszonek w tzw. silosach przejazdowych. Uzyskane przez Zakład wyniki na temat żywienia krów mlecznych i jałowizny paszami produkowanymi na glebach torfowych, tj. sianem, kiszoną i okopowymi upoważniają do szerokiego propagowania tej metody w praktyce, pod warunkiem użytkowania wysokiej jakości tych pasz.

Nie ulega wątpliwości, że stosowanie pasz głównie objętościowych, wyprodukowanych we własnym gospodarstwie przy jednoczesnym ograniczeniu do minimum a nawet całkowitym wyeliminowaniu pasz treściwych z dawki pokarmowej — jest jednym z najtańszych sposobów żywienia zwierząt. Ma to szczególne znaczenie dla istniejących i nowo zakładanych przedsiębiorstw rolnych, opierając swoją gospodarę na glebach torfowych w północnych rejonach naszego kraju.

Jeśli chodzi o wychów młodego bydła rzeźnego, to jak już wspomniano, decydującymi o opłacalności całego opasu są głównie 2 okresy żywieniowe: mleczny i pastwiskowy. W okresie mlecznym należy zwrócić szczególną uwagę na stosowanie oszczędnych dawek mleka pełnego. W warunkach RZB Biebrza ilość tę ograniczono do 120 l łącznie z siarą na 1 cielaka, przyzwyczajając równocześnie zwierzę do picia mleka chudego, którego ilość zużyta przez 1 ciele w całym okresie mlecznym wyniosła 540 litrów.

Przy omawianiu zagadnienia ograniczonych dawek mleka pełnego dla cieląt należy mieć na uwadze następujące aspekty:

- 1) prawidłowy rozwój hodowli bydła zależy od należytego wychowu cieląt w pierwszym okresie żywienia, w którym podstawową i najważniejszą paszę dla młodego organizmu stanowi mleko;

- 2) oszczędności w nakładach na paszę przy wychowie cieląt decydują w największej mierze o opłacalności całego opasu młodego bydła rzeźnego, jak również znacznie obniżą się koszty odchowu młodzieży hodowlanej;

- 3) uzyskane tą drogą rezerwy mleka pełnego znacznie poprawiają zapotrzebowanie rynku w produkty nabiałowe, wpływając na zwiększenie towarowości i rentowności przedsiębiorstwa.

Rolniczy Zakład Badawczy Biebrza, w oparciu o wyniki własnych doświadczeń, stosuje również ograniczone dawki mleka pełnego dla cieląt hodowlanych. Buhajki otrzymują 280 l mleka pełnego i 580 l chudego,

jałówki 210 l pełnego i 560 l chudego mleka. Przedstawione powyżej normy mleka pełnego dla cieląt hodowlanych rasy czerwonej polskiej stosowane są z powodzeniem w RZB Biebrza od roku 1961. Przeciętne przyrosty dzienne, osiągane w okresie 4 mies. życia (buhajki hodowlane 0,765 kg, jałówki hodowlane 0,720 kg, bukaty 0,690 kg), należy uznać za zadowalające.

Okres pastwiskowy, następujący bezpośrednio po żywieniu mlecznym, ma również decydujący wpływ na opłacalność produkcji młodego bydła opasowego. Zielonka z pastwiska jest bowiem najtańszą i zarazem najwartościowszą ze wszystkich znanych pasz w gospodarstwie.

W przeprowadzonych doświadczeniach koszt paszy na produkcję 1 kg żywca w okresie mlecznym wyniósł przeciętnie 12,42 zł, natomiast w okresie pastwiskowym tylko 4,98 zł. Powyższy przykład w dostateczny sposób przekonuje o konieczności zwrócenia uwagi na prawidłową pielęgnację, nawożenie i użytkowanie pastwisk, od których zależy wydajność i jakość zielonej masy z hektara. Stosowanie wymienionych zabiegów wpływa również na przedłużenie okresu wypasania o około 15—20 dni w sezonie pastwiskowym.

Dotychczasowe obserwacje zebrane z terenów woj. białostockiego wskazują na zbyt małe zainteresowanie gospodarką pastwiskową na użytkach zielonych, zagospodarowanych intensywnymi metodami. Brak nawożenia i pielęgnacji, względnie zasilenie jednostronne potasem, nie stosowanie wypasu kwaterowego, przedwczesne rozpoczynanie pasienia wiosennego, należą jeszcze do zjawisk dość powszechnych. Usunięcie w porę tych nieprawidłowości przyczyni się do uruchomienia dużych rezerw paszowych, mających wpływ na zwiększenie ilości i poprawienie jakościowe pogłowia bydła. Gospodarka pastwiskowa na terenie naszego województwa winna doczekać się szybkiego awansu, aby stracić miano najbardziej zaniedbanego działu produkcji rolnej. Duże nadzieje na zebranie wyników w skali produkcyjnej, mogących mieć powszechne zastosowanie w praktyce, wiąże Rolniczy Zakład Badawczy Biebrza z obecnie wykonywanym inwestycyjnym urządzeniem całości pastwisk, zaprojektowanym na podstawie zebranych dotychczas własnych doświadczeń z dziedziny gospodarki pastwiskowej.

Zimowy okres żywienia młodego bydła rzeźnego, podobnie jak okres mleczny, zalicza się do kosztownych. W dużej mierze wpływa na to zużycie paszy treściwej, podawanej zwierzętom do 10 miesiąca życia. Przeciętny koszt paszy na wyprodukowanie 1 kg żywca wyniósł w tym okresie 15,40 zł. Wysokie stosunkowo nakłady, poniesione na zimowe żywienie młodego bydła rzeźnego, powstały wskutek założeń metodycznych w przeprowadzonych doświadczeniach przewidujących stosowanie dodatku pasz treściwych do 10 miesiąca. Jeśli chodzi o pasze objętościowe,

to podstawę żywienia stanowiło siano, kiszonka i niewielka ilość okopowych.

Ostatecznie otrzymano pomyślne wyniki końcowe, wskutek zniwelowania wysokich kosztów mlecznego i zimowego żywienia — tanim okresem pastwiskowym. Przeciętny zysk od 1 sztuki wyniósł 1550 zł. Należy tu podkreślić, że uzyskanie takiego efektu napotyka czasem duże trudności wskutek nieumiejętnej, wadliwej klasyfikacji żywca na punktach skupu. Wystarczy tylko przyjąć młodą sztukę rzeźną w klasie II zamiast w klasie I, aby na 1 kg żywca stracić 2,30 zł. (Cena 1 kg żywca w klasie I wynosi 16 zł, w klasie II — 13,70 zł). Jeśli zwierzę waży przeciętnie 400 kg, strata wyniesie 920 zł.

Dotychczasowe doświadczenia nad produkcją młodego bydła opasowego, w oparciu o pasze objętościowe z terenów torfowych, nie rozwiązały zagadnienia konieczności stosowania dodatku pasz treściwych w pierwszych 10 miesiącach życia. Zagadnienie to jest obecnie badane w RZB Biebrza na grupie 50 sztuk młodego bydła rzeźnego, które w okresie zimowym żywione było wyłącznie paszami objętościowymi. Jeśli tego rodzaju żywienie nie wpłynie na obniżenie klasy rzeźnej przy sprzedaży i nie zmniejszy końcowej wagi żywej, będzie to poważny wkład w rozwiązanie całokształtu zagadnienia produkcji młodego bydła rzeźnego, opartej o tanie pasze objętościowe, produkowane na torfach.

WNIOSKI

1. Zmeliorowane obszary torfowisk w północno-wschodnim rejonie Polski stwarzają możliwość hodowli zwierząt, szczególnie bydła.

2. Podstawę rozwoju hodowli bydła może stanowić pasza objętościowa produkowana na torfach.

3. W oparciu o wymienione pasze można rozwijać każdy kierunek produkcji tego gatunku zwierząt.

4. Ze względu na możliwość niedoborów składników mineralnych w paszach produkowanych na torfach, należy ściśle przestrzegać podawania zwierzętom mieszanek uzupełniających te braki.

5. Opas młodego bydła rzeźnego jest kierunkiem, przed którym otwierają się duże możliwości rozwoju na nowomeliorowanych obiektach torfowych.

6. Pomyślne wyniki wychowu młodego bydła rzeźnego zależą w głównej mierze od oszczędnych dawek mleka pełnego i dobrej jakości pastwisk.

7. Należy kontynuować badania nad dalszym doskonaleniem metod wychowu młodego bydła rzeźnego, z uwzględnieniem wyłącznego żywienia paszami objętościowymi.

STRESZCZENIE

Jednym z kierunków prac badawczych Zakładu jest opracowanie modelu gospodarki hodowlanej dla dużych gospodarstw rolnych, organizowanych na meliorowanych obszarach torfowych. Ze względu na charakter użytków rolnych, dostarczających przede wszystkim pasz objętościowych, zwrócono uwagę na zwierzęta z grupy przeżuwaczy, a mianowicie bydło i owce. Zgodnie z założeniami prowadzono prace nad uszlachetnianiem wrzosówki, jako owcy kożuchowej przez krzyżowanie z trykiem rasy romanowskiej. Nierentowność tej gałęzi produkcji (niska cena kożucha i wełny kolorowej oraz brak nabywców na materiał hodowlany) spowodowała likwidację owczarni.

Bogate zasoby pasz objętościowych, pozyskiwanych z terenów torfowych, były bodźcem do rozwoju hodowli bydła. Rozwinęły się 2 kierunki produkcyjne: hodowla bydła mlecznego i opas młodego bydła rzeźnego w oparciu o pasze objętościowe miejscowego pochodzenia. Uzyskane przez Zakład wyniki na temat żywienia krów mlecznych i jałowizny paszami produkowanymi na glebach torfowych, tj. sianem, kiszonką, okopowymi — upowazniają do szerokiego propagowania tej metody w praktyce, pod warunkiem uzyskiwania wysokiej jakości pasz.

Jeśli chodzi o wychów młodego bydła rzeźnego, to decydującymi o opłacalności całego opasu, są 2 okresy żywieniowe: mleczny i pastwiskowy. W pierwszym należy zwrócić uwagę na oszczędne skarmianie dawek mleka pełnego, do 120 l łącznie z siarą na 1 cielaka, przyzwyczajając zwierzę do picia mleka chudego, którego ilość zużyta przez 1 cielę w całym okresie mlecznym wynosiła w doświadczeniach Biebrzy 540 litrów. Prócz tego bezwzględnie należy podawać cielętom koncentraty witaminowo-antybiotyczne. Drugim warunkiem jest wczesne dokarmianie dobrym sianem (od trzeciego tygodnia życia), a od czwartego tygodnia — paszą treściwą w postaci mieszanki C, gniecionym owsem z otrębami pszennymi lub mieszanką B. Paszę treściwą należy podawać z dodatkiem mieszanki mineralnej (MM). Warunkiem pomyślnego rozwijania się omawianej metody wychowu jest przestrzeganie zasad higieny, profilaktyki i prawidłowości wychowu.

Rolniczy Zakład Badawczy Biebrza, w oparciu o wyniki własnych doświadczeń, stosuje również ograniczone dawki mleka pełnego dla cieląt hodowlanych. Buhajki otrzymują 280 l mleka pełnego i 580 l chudego, jałówki 210 l pełnego i 560 l chudego.

Decydujący wpływ na opłacalność wychowu młodego bydła opasowego ma też okres pastwiskowy. Zielonka jest bowiem najtańszą i najwartościowszą paszą ze wszystkich znanych w gospodarstwie. Należy zatem zwrócić uwagę na prawidłową pielęgnację pastwisk, co może wpłynąć na przedłużenie okresu wypasania o około 15—20 dni w sezonie pastwiskowym.

Ostateczne wyniki końcowe wychowu młodego bydła rzeźnego w RZB Biebrza wypadły pomyślnie. Przeciętny zysk od 1 sztuki wyniósł 1550 zł.

Dalsze badania dotyczą ograniczenia paszy treściwej w okresie żywienia zimowego. Jeśli nie wpłynie to na obniżenie klasy rzeźnej i nie zmniejszy końcowej wagi żywej, będzie poważnym wkładem w rozwiązanie zagadnienia produkcji młodego bydła rzeźnego, opartej o tanie pasze objętościowe produkowane na glebach torfowych.

РЕЗЮМЕ

Одним из направлений исследовательских работ сельскохозяйственной опытной станции Бебжа является разработка модели животноводства для крупных хозяйств, организованных на мелиорированных торфяниках. Учитывая характер сельскохозяйственных угодий, производящих в первую очередь грубые корма, основное внимание было уделено животным из группы жвачных, и частности, крупному рогатому скоту и овцам. Согласно принятым предпосылкам проводились работы по облагораживанию местной польской овцы, как наиболее пригодной для производства овчин, путем ее скрещивания с баранами романовской породы. Ввиду, однако, нерентабельности этой отрасли производства (низкая цена овчин и цветной шерсти, а также отсутствие приобретателей племенного материала) овчарня была ликвидирована.

Богатые резервы грубых кормов, производимых на торфяниках, являлись стимулом разведения крупного рогатого скота. В данном случае развернулись два производственных направления: разведение молочного скота и откорм молодняка крупного рогатого скота на базе грубых кормов местного происхождения. Полученные результаты, касающиеся кормления молочных коров и телок кормами, производимыми на торфяных почвах, то есть сеном, силосом и пропашными — позволяют широко пропагандировать вышеуказанный метод в практике, с условием высокого качества кормов.

Что касается разведения молодого откормочного скота, решающее значение для рентабельности всего откорма имеют два периода кормления, в частности: молочный и пастбищный. В первый период особое внимание следует уделять экономному скармливанию цельного молока, которое вместе с молозивом не должно превышать 120 л на 1 теленка, приучая животное к обезжиренному молоку, количество которого потребляемое на протяжении всего молочного периода составляло в проводимых в Бебжи опытах 540 литров. Наряду с этим телята должны, непременно, получать концентраты с добавкой витаминов и антибиотиков. Другим условием является соответственно раннее дополнительное кормление телят хорошим сеном (начиная с трехнедельного возраста) и концентратами в виде смеси С, плющеного овса с пшеничными отрубями или смеси В — с четырехнедельного возраста. Концентраты следует скармливать с добавкой минеральной смеси (ММ). Условием успешного развития вышеуказанного метода является соблюдение принципов гигиены, профилактики и правильности самого разведения.

На сельскохозяйственной опытной станции Бебжа, на основании результатов собственных опытов, применяются также ограниченные дозы цельного молока для племенных телят. Бычки получают 280 л цельного и 580 л обезжиренного молока, телочки — 210 л цельного и 560 л обезжиренного молока.

Решающее значение для рентабельности разведения молодняка откормочного скота имеет также пастбищный период, поскольку зеленый корм является самым дешевым и одновременно самым ценным кормом из всех производимых в рамках данного хозяйства. Поэтому следует уделять внимание правильному уходу за пастбищами, что может способствовать продлению пастбы на около 15—20 дней в сезоне.

Окончательные результаты, касающиеся разведения молодняка откормочного скота на сельскохозяйственной опытной станции Бебжа, можно считать положительными. Средняя прибыль с головы скота составляла 1550 зл.

Дальнейшие исследования касаются ограничения количества скармливаемых концентратов в период зимнего кормления. Если это не повлияет на ухудшение убойного класса и не вызовет снижения конечного живого веса, будет являться важной предпосылкой разрешения проблемы производства откормочного молодняка крупного рогатого скота на базе дешевых грубых кормов, производимых на торфяных почвах.

SUMMARY

One of the research directions of the Agricultural Experimental Station Biebrza consists in working out an animal husbandry model for big farms organized on reclaimed peatlands. With regard to the character of agricultural lands producing mainly coarse fodder, particular attention has been paid to the animals of the ruminant group, viz. cattle and sheep. According to the research assumptions, the investigations have been carried out on ennobling Polish local sheep, as a shipskin race, by crossing it with the Romanowski race ram. With regard to an unrentability of this production branch (low shipskin and coloured wool price, lack of breeding material purchasers) caused a sheepyard liquidation.

Great coarse fodder reserves harvested from the peatland grasslands stimulated the cattle breeding. Two production directions, viz. dairy cattle breeding and young cattle fattening, have been developed, basing upon the own coarse fodder reserves. The obtained results concerning dairy cows and young cattle nutrition with the fodder produced on peat, i. e. with hay, silage, root crops, enable a broad extension of this method in the practice, providing high quality of the produced fodder.

As far as the young fattening cattle breeding is concerned, two nutrition periods are of importance for the rentability of the whole fattening period, viz.: milk nutrition and grazing period. In the first period an attention must be paid to an economical whole milk feeding, which ought not to exceed 120 l together with colostrum per 1 calf, while accustoming the animal to skimmed milk. Moreover, the calves must necessarily be fed with concentrated fodder, containing vitamins and antibiotics. Another condition is early additional feeding with good hay (since the third week of age) and with concentrated fodder in form of the mixture G., with rolled oats and wheat bran or with the mixture R — since the fourth week. The concentrated fodder must be given with an addition of the mineral mixture (MM). The necessary condition of favourable course of the mentioned breeding method is to observe the principles of hygiene and prophylactics as well as of breeding correctness.

At the Agricultural Experimental Station Biebrza, on the basis of the results of own experiments also the limited whole milk doses in breeding calves have been applied. The young bulls obtain 280 l of whole and 580 l of skimmed milk, the young heifers — 210 l of whole and 560 l of skimmed milk.

A decisive influence upon young fattening cattle breeding exerts also the grazing period, as the green fodder is the cheapest and at the same time the most valuable fodder among all those produced in the farms. In this connection particular attention ought to be paid to a correct maintenance of pasture areas, what can contribute to a prolongation of grazing by about 15—20 days in the season.

The final results of fattening young cattle at the Agricultural Experimental Station Biebrza can be regarded as favourable ones. The mean gain from 1 head of cattle amounted to 1550 zł.

The further investigations concern a possibility of concentrated food limitation in the winter feeding period. Unless an unfavourable influence of this upon carcass class and live-weight lowering occurs, it would constitute an important contribution to solve the young beef production problem, basing upon cheap coarse fodder produced on peatlands.